

ОСОБЛИВОСТІ ФІЛОСОФСЬКОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ПОНЯТТЯ «КУЛЬТУРА»

Розгляд культури в європейському гуманітарному знанні досить довго був спрямований на пошуки витоків її виникнення, кореляції цього концепту зі змістовним наповненням аналогічних феноменів в інших інтелектуальних традиціях. Подібний аналіз дозволив філософії розпочати аналіз смислової складової культури. Поступово осягнення культури від філологічного та фактологічного аналізу перейшло до характеристики цього поняття як філософської категорії.

До середини XX століття з'являється та набуває своїх прихильників думка про те, що культура виступає в якості системоутворюючого елементу. Сучасна гуманітаристика розглядає культуру не тільки категоріально, а також тлумачить її як особливу та єдино можливу форму людського існування з певними специфічними характеристиками. Війни, катастрофи, аксіологічна переоцінка, істотні соціальні зміни і кризові явища призводять до думки про те, що культура виступає тією сферою, яка об'єднує все людство, оскільки без неї є неможливим людське життя.

Звернення сучасної філософії до проблемного поля культури передусім пов'язане з тим, що філософія розглядається в якості теорії обґрунтування культури. Це призначення філософії уповні отримує реалізацію не в чисто раціональному варіанті, а у новій «візії», в якій досліджується сутність тих або інших філософських проблем як нагальність, в якій увага зосереджена на їхньому аксіологічному характері. У цьому випадку філософські категорії набувають значення універсалій, розкриваючи закони буття суб'єкта в культурно-історичному процесі. Тим самим культура виявляється тим підґрунтям, з якого «проростає» категоріальний апарат філософії, формуючи її концептуальне поле.

Все розмаїття існуючих визначень культури, котре свідчить про багатомірність як самого поняття культури, так і процесу, який вона відображає, можна звести принаймні до двох варіантів, в яких культуру розглядають або як результат, або як процес.

Але культура виступає не тільки як результат, але і як засіб, як імператив стосовно людського існування у всіх його проявах, як інтегрована мета і спосіб людської самоідентифікації. І якщо історію можна визначити як процес становлення і розвитку людської сутності, то поняття культури відображає внутрішню логіку цього процесу, виступаючи в ньому і як обґрунтування, і як підстава.

Однак дійсність не можна звести до простого результату розвитку. З цим пов'язана проблема розмежування культури: чи має культура

містити в собі будь-який результат людської історії? Якщо культура – це те, що робить людину людиною, то це явище повинно відокремлювати, відсікати все те, що не сприяє цій меті. Отже, дійсністю культури є не який завгодно результат людського існування, а тільки істинний, тобто той, в якому її сутність здійснюється.

Історію досить часто називають «вчителькою життя», вона є наукою про «людей у часі» [2, с. 25]. Однак історія як наука не співпадає з фактичною історією. Часто-густо наука моделює майбутнє, висуваючи теорії «ідеального соціуму», які містять у собі протиріччя між детальним, критичним аналізом минулого та ідеалізованим уявленням про майбуття. Критика уявлень про «досконале» майбутнє інколи ведеться з позицій традиціоналізму, де, навпаки, ідеалізується минуле, а майбутнє пов'язують із занепадом, або принаймні, з погіршенням ситуації. Проте копіювання минулого, «традиційного» навряд чи сприяє розвитку, як правило, це стагнація і шлях до деградації. Адже традиції не можуть бути механічним повторенням канонів і взірців, підхід до них залежить від інтерпретації та обставин, що склалися.

Справжнє розуміння історії вимагає постійного врахування історичної динаміки, дистанції між людиною і часом. У цьому контексті культура виступає як головна атрибутивна риса історії, як носій форм, специфічних для того чи іншого часу. Культура задає «загальний сенс нашого життя», формує «єдину...соціальність» [1, с. 168], котра тим не менше прагне не уніфікації, а багатоманітності єдиного. Людська історія у такому розумінні виступає як розгортання розмаїття цілого, розвиток локальних культур через інтегральні процеси, котрі опосередковані диференціацією. Адекватний аналіз культури є неможливим поза контекстом історії, і, навпаки, історія без урахування її нормативного аспекту виступає лише хаотичним скупченням подій.

Список використаної літератури:

1. Библер В.С. От наукоучения – к логике культуры. Два философских введения в двадцать первый век. М.: изд-во полит. лит-ры, 1991. 414 с.
2. Блок М. Апологія історії або ремесло історика. К.: Laurus, 2018. 144 с.